

este vorba de autorități ca Parlamentul, Guvernul, Președintele Republicii față de care asemenea măsură nu poate fi aplicată. Respectiv, considerăm că sunt necesare alte măsuri de constrângere constituțională care să fie în măsură atât să sancționeze persoana vinovată, cât și să garanteze executarea actelor Curții (cum ar fi: suspendarea temporară, lipsirea temporară de anumite drepturi etc.). Paralel, indispensabile se prezintă a fi eforturile consistente de dezvoltare a culturii juridice (inclusiv constituționale) atât la nivel de individ, autorități, cât și societate.

În concluzie, subliniem că soluționarea problemei enunțate este deosebit de actuală și necesară în perioada contemporană, mai ales pentru consolidarea regimului constituționalității în Republica Moldova, care se vrea a fi un stat de drept democratic.

Bibliografie

1. *Codul jurisdicției constituționale*, nr. 502-XIII din 16.06.1995. În: Monitorul Oficial, nr. 53-54, din 28.09.1995.
2. *Constituția Republicii Moldova* din 29.07.1994. Republicată: Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr.78/140 din 29.03.2016 (cu modificări și completări ulterioare aduse prin Legea nr. 256 din 25.11.2016 și Legea nr. 70 din 13.04.2017)
3. *Constituția României: comentariu pe articole*. /Coord. MURARU, I., TĂNĂSESCU, E.S. București: C.H. Beck, 2008.
4. *Hotărârea Guvernului Republicii Moldova nr. 1662 din 23.12.2002 privind modul de executare a hotărârilor Curții Constituționale*. În: Monitorul Oficial nr. 185 din 31.12.2002.
5. *Legea cu privire la Curtea Constituțională*, nr. 317-XIII din 13.12.1994. Monitorul Oficial, nr. 8, din 07.02.1995.
6. Railean P. *Mecanismul jurisdicțional de asigurare a legalității în statul de drept*: Monografie. Chișinău: S. n., 2015.
7. *Raportul Curții Constituționale a Republicii Moldova privind exercitarea jurisdicției constituționale în anul 2018*. Chișinău, 18 ianuarie 2019. [resurs electronic]: http://www.constcourt.md/public/ccdoc/hotariri/hcc_1_2019.01.pdf
8. Баглай М.В. *Конституционное право Российской Федерации*. Учебник для вузов. 10-е издание. Москва: Норма Инфра-М, 2013.
9. Соколов А.Н. *Правовое государство: от идеи до ее материализации*. Калининград: Янтарный сказ, 2002.

DESPRE AUTOR/
ABOUT AUTHOR:

Eugen BUTUCEA,
doctorand, Institutul de Cercetări
Juridice, Politice și Sociologice
PhD student, Institute for Legal,
Political and Sociological Research
e-mail: salubrisgrup@yahoo.com

CZU: 342.4:342.5(478)

DREPTUL CONSTITUȚIONAL AL PERSOANEI VĂTĂMATE DE O AUTORITATE PUBLICĂ: CONSIDERAȚII GENERALE

GUZUN CORNELIU

Judecător la judecătoria Chișinău /sediul Râșcanovca/
magistru în drept

Articolul este consacrat studierii dreptului constituțional al persoanei vătămate de o autoritate publică. Este analizat cadrul legislativ în vigoare pentru a elucidă esența dreptului persoanei vătămate de o autoritate publică și a particularităților de exercitare a acestuia. Accentul este pus pe două aspecte importante: dreptul persoanei vătămate prin activitatea administrativă a administrației publice și dreptul persoanei vătămate prin erorile admise în procesele penale.

Cuvinte-cheie: drept constituțional, drept vătămat, activitate administrativă, contencios administrativ, anularea actului, recunoașterea dreptului, proces penal, eroare judiciară, despăgubiri.

THE CONSTITUTIONAL RIGHT OF THE PERSON HARMED BY A PUBLIC AUTHORITY: GENERAL CONSIDERATIONS

The article is devoted to the study of the constitutional right of the person injured by a public authority. It is analyzed the legislative framework in force to elucidate the essence of the right of the injured person by a public authority and of the particularities of its exercise. The emphasis is on two important aspects: the right of the injured person through the administrative activity of the public administration and the right of the injured person through the errors admitted in the criminal proceedings.

Keywords: constitutional law, injured right, administrative activity, administrative litigation, annulment of the act, recognition of the right, criminal trial, judicial error, damages.

Introducere. În cadrul oricărei activități sociale sunt posibile încălcări și abuzuri. Nu fac excepție în acest sens nici autoritățile publice și nici persoanele ce activează în cadrul lor. Prin acte sau acțiuni, acestea pot leza drepturi ale persoanelor fizice sau juridice. Evident că, în asemenea situație, statul trebuie să intervină pentru a apăra și proteja persoana și drepturile acesteia, mai ales că este o obligație constituțională a statului prevăzută expres în Legea fundamentală în art. 16 alin. (1), potrivit căruia: „(1) Respectarea și ocrotirea persoanei constituie o îndatorire primordială a statului” [5].

Temeiul constituțional al contestării actelor autorităților publice și a răspunderii acestor autorități pentru vătămarile aduse prin nesocotirea sau încălcarea drepturilor și libertăților legitime ale persoanei rezultă din art. 52 din Constituție, dar este prevăzut expres și în art. 53, consacrat nemij-

locit dreptului persoanei vătămate de o autoritate publică.

Potrivit doctrinei, dreptul persoanei vătămate de o autoritate publică este un drept fundamental, încadrat tradițional în marea categorie a drepturilor garanții, alături de dreptul de petiționare, cu care, de altfel, se află într-o strânsă corelație [4, p. 106]. Pornind de la statutul său de drept-garanție devine clar că valoarea acestui drept nu se reduce doar la simpla existență a sa (consacrarea sa), ci se amplifică considerabil întrucât reprezintă un paravan cu ajutorul căruia pot fi exercitate și apărare și alte drepturi ale persoanei. Mai mult, cel mai important este că acest drept are menirea să protejeze persoana față de atotputernicia statului, dându-i posibilitatea să riposteze ori de câte ori acesta manifestă o atitudine neglijentă (prin încălcarea drepturilor și intereselor) față de particulari.

Scopul studiului. Pornind de la aceste premise importante, în cele

ce urmează ne propunem să analizăm cadrul legislativ în vigoare în vederea elucidării esenței dreptului persoanei vătămate de o autoritate publică și a particularităților de exercitare a acestuia.

Rezultate obținute și discuții. Protecția drepturilor și libertăților omului împotriva activității ilegale a autorităților publice își are suportul în actele internaționale referitoare la drepturile și libertățile fundamentale ale omului. În acest sens, *Declarația Universală a Drepturilor Omului*, în art. 8, stabilește [8]: „Orice persoană are dreptul să se adreseze în mod efectiv instanțelor judiciare competente împotriva actelor care violează drepturile fundamentale ce îi sunt recunoscute prin constituție sau prin lege”.

La rândul său, *Pactul cu privire la drepturile civile și politice* în art. 2 alin. (3) lit. a) prevede [16]: „Statele se angajează să garanteze ca orice persoană, ale cărei drepturi sau libertăți recunoscute de prezentul pact au fost violate, va dispune de o cale de recurs efectivă, chiar atunci când încălcarea a fost comisă de persoane acționând în exercițiul funcțiilor lor oficiale”. Totodată, în art. 9 Pactul stabilește: „Orice individ care a fost victima unei arestări sau detențiuni ilegale are drept la o despăgubire”.

Reglementări similare conține în acest sens și *Convenția Europeană pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale* [7], potrivit căreia (art. 13): „Orice persoană, ale cărei drepturi și libertăți recunoscute de prezenta convenție au fost încălcate, are dreptul să se adreseze efectiv unei instanțe naționale, chiar și atunci când încălcarea s-ar datora unor persoane care au acționat în exercitarea atribuțiilor lor oficiale.”

În plan național, legile supreme ale statelor europene, de asemenea, au consacrat un astfel de drept în diferite formule. Bunăoară, potrivit art. 52 din *Constituția României* [6]: „(1) Persoana vătămată într-un drept al său ori într-un interes legitim, de o autoritate publică, printr-un act administrativ sau prin nesoluționarea în termenul legal a unei cereri, este îndreptățită să obțină recunoașterea dreptului pretins sau a interesului legitim, anularea actului și repararea pagubei. (2) Condițiile și limitele

exercitării acestui drept se stabilesc prin lege organică. (3) Statul răspunde patrimonial pentru prejudiciile cauzate prin erorile judiciare. Răspunderea statului este stabilită în condițiile legii și nu înlătură răspunderea magistraților care și-au exercitat funcția cu rea-credință sau gravă neglijență.”

Referindu-ne în mod nemijlocit la *Constituția Republicii Moldova*, precizăm că în art. 53 aceasta prevede: „(1) Persoana vătămată într-un drept al său de o autoritate publică, printr-un act administrativ sau prin nesoluționarea în termenul legal a unei cereri, este îndreptățită să obțină recunoașterea dreptului pretins, anularea actului și repararea pagubei. (2) Statul răspunde patrimonial, potrivit legii, pentru prejudiciile cauzate prin erorile săvârșite în procesele penale de către organele de anchetă și instanțele judecătorești.”

Din aceste dispoziții constituționale pot fi deduse câteva momente importante ce conturează esența *dreptului persoanei vătămate de o autoritate publică*, și anume:

- în cazul în care persoana este vătămată în drepturile sale de către autoritățile publice, ea poate formula pretenții privind: *recunoașterea dreptului pretins, anularea actului, repararea pagubei*;

- astfel de pretenții, persoana poate formula în cazul în care a fost vătămată de o autoritate publică *printr-un act administrativ sau prin nesoluționarea în termenul legal a unei cereri*;

- suplimentar *despăgubiri* persoana poate solicita în cazul în care a fost prejudiciată prin erori săvârșite în procesele penale de către organele de anchetă și instanțele judecătorești.

Generalizând, constatăm că dreptul constituțional analizat ia naștere și poate fi exercitat în două situații: în primul rând, în cazul în care persoana este vătămată în drepturile sale prin activitatea administrativă a autorităților publice și, în al doilea rând, în cazul în care aceasta este prejudiciată prin erori admise în procesele penale.

Modul în care poate fi exercitat acest drept desigur este reglementat prin lege organică. În primul caz, până nu demult, a fost incidentă *Legea contenciosului administrativ nr. 793/2000*, lege căreia i-a reve-

nit rolul de a pune bazele instituirii controlului judecătoresc asupra activității autorităților publice, în vederea apărării drepturilor particularilor de acțiunile și deciziile ilegale ale acestora. La moment, această lege este abrogată, fiind substituită de *Codul administrativ al Republicii Moldova*. În cel de-al doilea caz, condițiile și procedura de exercitare a dreptului este reglementată de *Legea privind modul de reparare a prejudiciului cauzat prin acțiunile ilicite ale organelor de urmărire penală, ale procuraturii și ale instanțelor judecătorești*, nr. 1545/1998 [13], *Codul de procedură penală al Republicii Moldova* [3] și *Codul civil al Republicii Moldova* [2].

Evident, fiecare dintre aceste situații necesită o atenție distinctă, întrucât după cum atestă doctrina [9, p. 508-510; 12, p. 21-27; 14, p. 58-63; 11, p. 72-81], există dificultăți și carențe legislative nu doar la nivel de interpretare, dar și de aplicare practică. Ținând cont de limitele de volum în care trebuie să ne încadrăm în acest demers științific, în cele ce urmează vom analiza doar cele mai importante aspecte ale subiectului dat.

Vorbind despre *dreptul persoanei vătămate de o autoritate publică prin acte administrative*, precizăm că, în esență, este vorba despre instituția *contenciosului administrativ*, care are drept scop contracararea abuzurilor și exceselor de putere din partea autorităților publice, apărarea drepturilor persoanelor în spiritul legii, ordonarea activității autorităților publice, precum și asigurarea ordinii de drept.

În context, Curtea Constituțională a Republicii Moldova notează că [10]: „funcționarea oricărei societăți democratice presupune, în permanență, ca premisă esențială în realizarea statului de drept necesitatea creării unui sistem instituționalizat de control capabil să „cenzureze” activitatea autorităților publice la orice nivel, astfel încât puterea deținută să nu devină o prerogativă la discreția celor ce o exercită”. În acest scop, a fost creată instituția contenciosului administrativ, care presupune, în esența sa, exercitarea controlului judecătoresc asupra activității administrației publice în vederea protecției interesului public general, dar și a drepturilor,

libertăților și intereselor legitime ale particularilor.

Respectiv, în opinia Curții: „în orice societate democratic, protecția persoanei (fizice sau juridice) este una din atribuțiile de bază ale statului, iar dreptul persoanei care se consideră vătămată într-un drept al său, recunoscut de lege, de către o autoritate publică, de a se adresa instanței de contencios administrativ competente, vine să asigure implementarea eficace a principiului constituțional privind accesul liber la justiție (art. 20 alin.(1) din Constituție). Conform acestui principiu, orice persoană are dreptul la satisfacție efectivă din partea instanțelor judecătorești competente împotriva actelor care violează drepturile, libertățile și interesele sale legitime”.

După cum am enunțat mai sus, în cazul în care persoana este vătămată în drepturile sale prin acte administrative, ea poate să se apere recurgând la pârghiile și instrumentele oferite de legislația administrativă, care potrivit art. 3 din *Codul administrativ*[1], „are drept scop reglementarea procedurii de înfăptuire a activității administrative și a controlului judecătoresc asupra acesteia, în vederea asigurării respectării drepturilor și a libertăților prevăzute de lege ale persoanelor fizice și juridice, ținându-se cont de interesul public și de regulile statului de drept.”

În calitatea sa de sediu principal al legislației administrative, *Codul administrativ* conține o serie de norme ce reglementează posibilitățile și condițiile în care persoanele vătămate își pot apăra drepturile încălcate de autorități. În acest sens, prezintă importanță art. 17 din Cod, care cuprinde definiția *dreptului vătămat*, după cum urmează: „Drept vătămat este orice drept sau libertate stabilit/stabilită de lege căruia/căreia i se aduce atingere prin activitate administrativă”.

Observăm că, spre deosebire de textul constituțional care prevede că persoana poate fi vătămată de o autoritate publică *printr-un act administrativ sau prin nesoluționarea în termenul legal a unei cereri*, Codul administrativ admite vătămarea prin *activitatea administrativă*, care conform art. 5 reprezintă: „totalitatea actelor administrative individuale și normative, a contractelor administrative, a actelor reale, precum și a

operațiunilor administrative realizate de autoritățile publice în regim de putere publică, prin care se organizează aplicarea legii și se aplică nemijlocit legea”.

În corespundere cu aceste norme, art. 20 din Cod prevede: „Dacă printr-o activitate administrativă se încalcă un drept legitim sau o libertate stabilită prin lege, acest drept poate fi revendicat printr-o acțiune în contencios administrativ, cu privire la care decid instanțele de judecată competente pentru examinarea procedurii de contencios administrativ, conform prezentului cod.”

Totodată, până la revendicarea dreptului încălcat în instanța de contencios administrativ, Codul oferă posibilitatea persoanei vătămate de a-și apăra drepturile încălcate în fața autorității publice ce s-a făcut vinovată de aceasta și a autorității publice ierarhic superioară acesteia, prin reglementarea detaliată a procedurii prealabile (art. 162-169), denumită în doctrină și *recurs administrativ*[9, p. 419-429], în cadrul căruia se urmărește scopul de a verifica legalitatea actelor administrative.

În același context, prezintă importanță și principiile instituite de legiuitor, menite să granteze și să asigure legalitatea în raporturile particularului cu administrația publică, inclusiv în raporturile litigioase dintre aceștia. În sensul dat, *Codul administrativ*, consacră două categorii de principii în materie, grupându-le în principii comune și principii speciale. La categoria principiilor comune (proprii atât procedurii administrative, cât și procedurii contenciosului administrativ), sunt atribuite următoarele principii: *legalitatea* (art. 21), *cercetarea din oficiu* (art. 22), *egalitatea de tratament* (art. 23), *bunacredință* (art. 24), *imparțialitatea* (art. 25), *limba de procedură* (art. 26), *aplicarea termenului rezonabil* (art. 27). La categoria principiilor speciale ale procedurii contenciosului administrativ, Codul prevede următoarele: *supremația dreptului* (art. 36), *independența judecătorilor* (art. 37), *audierea juridică și dreptul la un proces echitabil* (art. 21), *accesul liber la justiție* (art. 39), *dreptul la apărare* (art. 40), *oralitatea* (art. 41), *nemijlocirea* (art. 42), *contradictorialitatea și egalitatea în drepturi procedurale a participanților la proces* (art. 43). Toate aceste prin-

cipii în ansamblul lor sunt chemate să contribuie la protejarea efectivă a drepturilor persoanei vătămate de administrație.

Dincolo de acestea și alte momente reglementate de legislația administrativă, care permit persoanei să înainteze pretenții de recunoaștere a drepturilor încălcate și de anulare a actelor administrative vătămătoare, atragem atenția că *Codul administrativ*, destul de reticent și lapidar[11, p. 72-81], reglementează problema obținerii de despăgubiri pentru prejudiciile cauzate prin activitatea ilicită a administrației. Mai mult, Codul nu reglementează competența instanțelor de contencios administrativ de a decide asupra unor astfel de despăgubiri. În opinia noastră, acest moment poate fi interpretat ca o limitare a accesului la justiție, întrucât persoana, chiar dacă se află în fața judecătorului, nu poate obține o protecție completă a dreptului său încălcat de către administrație, ceea ce face ca însuși textul constituțional în materie să fie unul declarativ, iar protecția pe care o oferă – să fie una iluzorie.

Referindu-ne în continuare la *dreptul persoanei vătămate de a obține despăgubiri pentru prejudiciile cauzate prin erori în procesele penale*, reiterăm că exercitarea acestuia este reglementată, în primul rând, în *Codul de procedură penală al Republicii Moldova*, care în art. 23 (*Asigurarea drepturilor victimei în urma infracțiunilor; abuzurilor de serviciu și erorilor judiciare*) prevede: „(1) Legea procesuală penală asigură drepturile victimei în urma infracțiunilor sau abuzurilor de serviciu, precum și ale persoanei condamnate sau arestate nelegitim ori lezate în drepturi în alt mod. (2) Victima unei fapte care constituie componentă de infracțiune este în drept să ceară, în condițiile prezentului cod, pornirea unei cauze penale, să participe la procesul penal în calitate de parte vătămată și să-i fie reparate prejudiciile morale, fizice și materiale. (3) Persoana achitată sau în privința căreia s-a dispus scoaterea de sub urmărire penală ori încetarea urmăririi penale pe temei de reabilitare are dreptul să fie repusă în drepturile personale pierdute, precum și să fie despăgubită pentru prejudiciul care i-a fost cauzat.”

Este de menționat, în context,

că, spre deosebire de legislația procesual penală, cea contravențională nu conține careva referințe cu privire la asigurarea drepturilor persoanelor sancționate contravențional ilegal. La acest capitol, cercetătorii menționează: „cu regret, *Codul contravențional* nu reglementează procedura de despăgubire în cazul depistării unor vicii fundamentale. În aceste condiții, s-ar crea impresia că din punct de vedere formal, legiuitorul a exclus posibilitatea înaintării acțiunilor în despăgubire pentru viciile de procedură (erorile judiciare) depistate în procedurile contravenționale. Totuși, luând în considerație prevederile art. 382 alin. (6) și art. 384 alin. (6) din *Codul contravențional*, care face trimitere directă la aplicarea normelor legislației procesual-penale cu ocazia examinării cauzelor contravenționale, conchidem că dreptul la despăgubire pentru viciile de procedură în procesele contravenționale este posibil, prin aplicarea directă a dispozițiilor *Codului de Procedură Penală*. Concluzia respectivă este consolidată și de evoluția jurisprudenței Curții Europene a Drepturilor Omului, în care nu se face o distincție între procedurile contravenționale și cele penale, dar se indică asupra faptului că ambele proceduri necesită a fi guvernate de garanțiile unui proces echitabil” [15, p. 236].

În al doilea rând, pornind de la faptul că în cazul dat răspunderea purtată de stat este una patrimonială, unele reglementări în materie se conțin în *Codul civil al Republicii Moldova*, care în art. 2007 (cu denumirea marginală de *Răspunderea statului pentru prejudiciul cauzat prin acțiunile organelor de urmărire penală, ale procuraturii sau ale instanțelor de judecată*) stabilește: „(1) Prejudiciul cauzat persoanei prin condamnare ilegală, atragere ilegală la răspundere penală, aplicare ilegală a măsurii preventive sub forma arestului preventiv sau sub forma declarației scrise de a nu părăsi localitatea, prin aplicarea ilegală în calitate de sancțiune administrativă a arestului, muncii neremunerate în folosul comunității se repară de către stat integral, indiferent de vinovăția persoanelor de răspundere ale organelor de urmărire penală, ale procuraturii sau ale instanțelor de judecată. (2) Statul se exonerează de răspundere în cazul când persoana vătămată a contribuit

intenționat și benevol la producerea prejudiciului prin autodenunț.”

O reglementare mai detaliată în materie atestăm în *Legea privind modul de reparare a prejudiciului cauzat prin acțiunile ilicite ale organelor de urmărire penală, ale procuraturii și ale instanțelor judecătorești*, nr. 1545/1998, care în art. 1 prevede: „Prezenta lege constituie actul legislativ de bază care reglementează cazurile, modul și condițiile de răspundere patrimonială a statului pentru prejudiciul cauzat prin acțiunile ilicite comise în procesele penale și contravenționale de organele de urmărire penală, de procuratură și de instanțele judecătorești”.

În continuare, atragem atenția că în art. 3 alin. (1) din Lege se prevede că este reparabil prejudiciul material și moral cauzat persoanei fizice sau juridice în urma: a) reținerii ilegale, aplicării ilegale a măsurilor preventive sub formă de arest, de declarație de a nu părăsi localitatea sau țara, tragerii ilegale la răspundere penală; b) condamnării ilegale, confiscării ilegale a averii, supunerii ilegale la muncă neremunerată în folosul comunității; c) efectuării ilegale, în cazul urmăririi penale ori judecării cauzei penale, a percheziției, ridicării, punerii ilegale sub sechestru a averii, eliberării sau suspendării ilegale din lucru (funcție), precum și în urma altor acțiuni de procedură care limitează drepturile persoanelor fizice sau juridice; d) supunerii ilegale la arest contravențional, reținerii contravenționale ilegale sau aplicării ilegale a amenzii contravenționale de către instanța de judecată; e) efectuării măsurilor speciale de investigații cu încălcarea prevederilor legislației; f) ridicării ilegale a documentelor contabile, a altor documente, a banilor, a ștampilelor, precum și în urma blocării conturilor bancare.

Mai mult, în alin. (2) al articolului dat se precizează că prejudiciul cauzat se repară integral, indiferent de culpa persoanelor cu funcție de răspundere din organele de urmărire penală, din procuratură și din instanțele judecătorești.

Deci, după cum se poate observa, în raport cu legea civilă, *Legea-cadru* extinde substanțial spectrul acțiunilor ilegale cauzatoare de prejudicii pentru care persoana are dreptul să pretindă și să obțină despăgubiri de la stat [14, p. 60].

Un alt moment important este reglementat în art. 6 din *Legea* citată, în care se precizează că dreptul la repararea prejudiciului apare în cazul: a) devenirii definitive și irrevocabile a sentinței de achitare; b) scoaterii persoanei de sub urmărire penală sau încetării urmăririi penale pe temeuri de reabilitare; c) adoptării de către instanța judecătorească a hotărârii cu privire la anularea arestului contravențional în legătură cu reabilitarea persoanei fizice; d) adoptării, de către judecătorul de instrucție, în condițiile art. 313 alin.(5) din *Codul de procedură penală*, în privința persoanei achitate sau scoase de sub urmărire penală, a încheierii privind declararea nulității actelor sau acțiunilor organului de urmărire penală sau organului care exercită activitate specială de investigații.

În același timp, potrivit art. 5 alin. (2) cererea de chemare în judecată privind repararea prejudiciului se depune în termen de 3 ani de la data apariției dreptului la repararea prejudiciului.

Referitor la despăgubirea prejudiciului *material* cauzat prin acțiunile indicate mai sus, prezintă importanță art. 7 din *Lege*, potrivit căruia persoanei fizice sau juridice i se compensează sau i se restituie: a) salariul și alte venituri provenite din muncă, ce constituie sursa ei principală de existență, de care a fost privată în urma acțiunilor ilicite; b) pensia sau indemnizația a cărei plată a fost sistată ca urmare a arestului ilegal și ținerii sub arest; c) averea (inclusiv depunerile bănești și dobânzile aferente, obligațiile împrumuturilor de stat și câștigurile aferente) confiscată ori trecută în venitul statului de către instanța judecătorească sau ridicată de organul de urmărire penală, precum și averea sechestrată; d) amenzile percepute ca urmare a executării sentinței judiciare și cheltuielile de judecată suportate de persoana fizică în legătură cu acțiunile ilicite; e) sumele plătite de ea pentru asistența juridică; f) cheltuielile pentru tratamentul ei, tratament determinat de aplicarea față de aceasta a unor acțiuni ilicite (a maltratării); g) cheltuielile efectuate în legătură cu chemările în organul de urmărire penală, organul procuraturii sau în instanța judecătorească.

La rândul său, art. 11 alin. (1) din *Lege* stipulează că mărimea compensației pentru repararea prejudi-

ciului *moral* se stabilește de instanța de judecată luându-se în considerare: a) gravitatea infracțiunii de a cărei săvârșire a fost învinuită persoana respectivă; b) caracterul și gravitatea încălcărilor procesuale comise la urmărirea penală și la examinarea cauzei penale în instanța de judecată; c) rezonanța pe care a avut-o în societate informația despre învinuirea persoanei; d) durata urmăririi penale, precum și durata examinării cauzei penale în instanța de judecată; e) natura dreptului personal lezată și locul lui în sistemul de valori al persoanei; f) suferințele fizice, caracterul și gradul suferințelor psihice; g) măsura în care compensația bănească poate atenua suferințele fizice și psihice cauzate; h) durata aflării nelegitime a persoanei în detenție.

Important este că, în toate cazurile, instanța de judecată urmează să se bazeze pe principiile compensării rezonabile și echitabile a prejudiciului moral.

Evident, Legea dezvoltă și alte momente importante, noi însă ne vom opri aici pentru a sublinia importanța faptului că motivul reparării prejudiciului îl constituie faptele ilegale (acțiunile/ inacțiunile) ale organelor statului și reprezentanților lui, indiferent de existența sau nu a intenției sau a unei alte forme a vinovăției. În același timp, atragem atenția că sub aspect comparativ, legiuitorul a stabilit o serie de criterii pentru evaluarea prejudiciilor cauzate în procesele penale în scopul acordării de despăgubiri, în timp ce în procesele de contencios administrativ a neglijat totalmente acest moment, ceea ce denotă o gravă carență a mecanismului de exercitare a dreptului persoanei vătămate de autoritățile publice.

Pornind de la cele analizate și constatate, conchidem că dreptul constituțional studiat în prezentul demers științific necesită ample cercetări teoretice, în vederea elucidării particularităților de conținut și de exercitare, identificării tuturor carențelor legislative și a soluțiilor optime pentru înlăturarea acestora și garantarea corespunzătoare a exercitării acestui drept de către persoana vătămată de autoritățile statului.

Bibliografie

1. *Codul administrativ al Republicii Moldova*, nr. 116 din 19.07.2018.

În: Monitorul Oficial nr. 309-320 din 17.08.2018.

2. *Codul civil al Republicii Moldova*, nr. 1107 din 06.06.2002. Republicat în temeiul Legii nr.133 din 15.11.2018 în Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2018, nr. 467-479, art.784.

3. *Codul de procedură penală al Republicii Moldova* nr. 122 din 14.03.2003. Republicat în temeiul art. IV al Legii nr. 252 din 08.11.2012 în Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2012, nr.263-269 (versiune în vigoare din 14.01.19 în baza modificărilor prin *Legea nr. 133* din 15.11.18).

4. Constantinescu M., Iorgovan A., Muraru I., Tănăsescu E.S. *Constituția României revizuită: comentarii și explicații*. București: All Beck, 2004.

5. *Constituția Republicii Moldova* din 29.07.1994. Republicată: Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr.78/140 din 29.03.2016 (cu modificări și completări ulterioare aduse prin *Legea nr. 256* din 25.11.2016 și *Legea nr. 70* din 13.04.2017).

6. *Constituția României* din 21 noiembrie 1991. În: Monitorul Oficial al României nr. 233 din 21.11.1991. Revizuită și republicată în Monitorul Oficial nr. 767 din 31 octombrie 2003.

7. *Convenția Europeană pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale* din 4 noiembrie 1950 (Roma), ratificată de Republica Moldova prin Hotărârea Parlamentului nr. 1298-XIII din 24.07.1997. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 21.08.1997, nr. 54-55/502.

8. *Declarația Universală a Drepturilor Omului*, adoptată de Adunarea Generală a ONU prin Rezoluția 217 A (III) din 10 decembrie 1948, la New York (Republica Moldova a aderat prin Hotărârea Parlamentului nr. 217-XII din 28.07.90). Publicată în ediția oficială "Tratate internaționale", 1998, volumul 1.

9. Diaconu M. *Mecanismul asigurării legalității actelor administrative în Republica Moldova*. Monografie. Chișinău: S.n., 2013 (Tipografia Centrală).

10. *Hotărârea Curții Constituționale nr. 18 din 11 decembrie 2012 pentru controlul constituționalității unor prevederi din Legea contenciosului administrativ nr. 793-XIV din 10 februarie 2000* (Sesizarea nr. 20a/2012). În: Monitorul Oficial nr. 6-9 din 11.01.2013.

11. Iacob I. *Recursul administrativ potrivit Codului Administrativ al Re-*

publicii Moldova. Cererea prealabilă. În: Conceptul de dezvoltare a statului de drept în Moldova și Ucraina în contextul proceselor de euro integrare, materiale ale conferinței internaționale științifico-practice din 2-3 noiembrie 2018. Chișinău, 2018, p. 72-81.

12. Iacob I., Carp S. *Eroarea ca temei al răspunderii patrimoniale a statului*. În: Particularitățile adaptării legislației Republicii Moldova și Ucrainei la legislația Uniunii Europene, materiale ale conferinței științifice internaționale din 22-23 martie 2019. Chișinău: Iulian, 2019, p. 21-27.

13. *Legea privind modul de reparare a prejudiciului cauzat prin acțiunile ilicite ale organelor de urmărire penală, ale procuraturii și ale instanțelor judecătorești*, Nr. 1545 din 25.02.1998. În: Monitorul Oficial Nr. 50-51 din 04.06.1998. Versiune în vigoare din 05.01.18

14. Marian O. *Dreptul persoanei la repararea prejudiciului cauzat de autoritățile statului*. În: Particularitățile adaptării legislației Republicii Moldova și Ucrainei la legislația Uniunii Europene, materiale ale conferinței științifice internaționale din 22-23 martie 2019. Chișinău: Iulian, 2019, p. 58-63.

15. Muntean V. *Semnificația doctrinară și legală a noțiunii „eroare judiciară”*. În: Relații internaționale Plus. Revistă științifico-practică nr.1, 2018.

16. *Pactul Internațional cu privire la drepturile civile și politice*, adoptat la 16 decembrie 1966 la New York, ratificat de Republica Moldova prin hotărârea Parlamentului nr. 217-XII din 28.07.1990 (în vigoare din 26 aprilie 1993)

DESPRE AUTOR/ABOUT
AUTHOR

Guzun Corneliu,
Judecător la judecătoria Chișinău /
sediul Râșcanovca/
magistru în drept
Judge at the Chisinau District
Court/office Rîșcanovca/
master in law